

Rotgans (*Branta bernicla*) A046

1. Status:

Niet in Bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Voor Natura 2000 relevant als niet-broedvogel.

2. Kenschets

Beschrijving: De rotgans is de meest noordelijke broedvogel van alle in Nederland pleisterende ganzensoorten. In Nederland komen tijdens de doortrekperiodes in september-november en april-mei hogere aantallen voor dan midden in de winter. Deze ganzensoort komt nog steeds in belangrijke mate en bij voorkeur voor in zijn natuurlijke biotopen: de intergetijdegebieden en kwelders. De rotganzen concentreren zich in het voorjaar tot einde mei in het Waddengebied bij voorkeur op kwelders en schorren. Ze begrazen echter ook graslanden en wintergraan-akkers langs de kust, in de buurt van zout water.

Relatief belang binnen Europa: De staat van instandhouding van de rotganspopulatie in de Europese Unie is volgens 'BirdLife' ongunstig. Alle rotganzen overwinteren in de Europese Unie. De broedgebieden liggen in het uiterste noorden van West-Siberië. De rotgans heeft maar één internationale winterpopulatie van naar schatting 215.000 vogels.¹⁰ Hiervan herbergt Nederland in het voorjaar naar schatting 39%.

3. Ecologische vereisten

Leefgebied: De rotgans is een typische kustvogel, vooral voorkomend in getijdengebieden en estuaria. De soort is goed aangepast aan foerageren in zoute en brakke wateren. In de winter, in november tot maart, incidenteel tot in mei, verblijft de rotgans ook binnendijs in inlagen, karrevelden, brakwaterplassen en in het agrarisch gebied. In agrarisch gebied heeft de soort voorkeur voor intensief beheerd grasland en vooral in het Deltagebied ook wel voor akkers. De rotgans is echter altijd kustgebonden en waagt zich nooit veel verder landinwaarts dan enkele kilometers van de zee of zeedijk. Rust- en slaappleaatsen bevinden zich in open getijdengebied, meestal slechts enkele kilometers van het voedselterrein vandaan. De rotgans onderneemt frequent drink- en poetsvluchten naar open water. De soort heeft een sterke traditionele binding met pleisterplaatsen en heeft de neiging tot vorming van grotere concentraties.

Voedsel: De rotgans is een planteneter. In getijdengebieden foerageert de soort zowel op zee gras (voor zover beschikbaar), darm- en groenwieren op het wad, als gras en kruiden op kwelders en schorren. De rotgans heeft een voorkeur voor eiwitrijke en goed verteerbare plantensoorten. Daarom zoeken rotganzen vooral terreindelen op die al zijn afgegraasd door vee, bij voorkeur door schapen. Soms grazen de rotganzen ook op het talud van zeedijken.

Rust: Net als de brandgans is de rotgans een snel verontruste ganzensoort. Op de Waddeneilanden heeft echter deels gewinning plaatsgevonden aan de hogere recreatiedruk. Belangrijke bronnen van verstoring zijn voor de rotgans landbouwwerkzaamheden, vliegverkeer van sportvliegtuigen en helikopters en recreatie. Vooral landbouwwerkzaamheden kunnen de benutting van (binnendijs) voedselgebieden sterk beïnvloeden. De jacht heeft relatief weinig invloed omdat de rotgans in agrarisch gebied weinig voorkomt. Vanwege zijn voorkomen in getijdengebieden is de soort relatief gevoelig voor verstoring door recreanten. Er zijn geen specifieke verstoringafstanden voor de rotgans bekend ten aanzien van windmolens, wegen en gebouwen, maar waarschijnlijk is er een hoge mate van overeenkomst met de verstoringafstanden bij de brandgans. Vanwege zijn voorkeur voor eiwitrijke en goed verteerbare grassoorten is de rotgans gevoelig voor veranderingen in het begrazingsbeheer op kwelders en

¹⁰ In *Waterbird Population Estimates – Third Edition* worden echter *Branta hrota* en *B. nigricans* gerekend tot *B. bernicla*.

schorren die leiden tot een verminderde draagkracht. Veranderingen in waterkwaliteit kunnen de beschikbaarheid van aquatisch voedsel in het intergetijdengebied beïnvloeden.

4. Huidig voorkomen

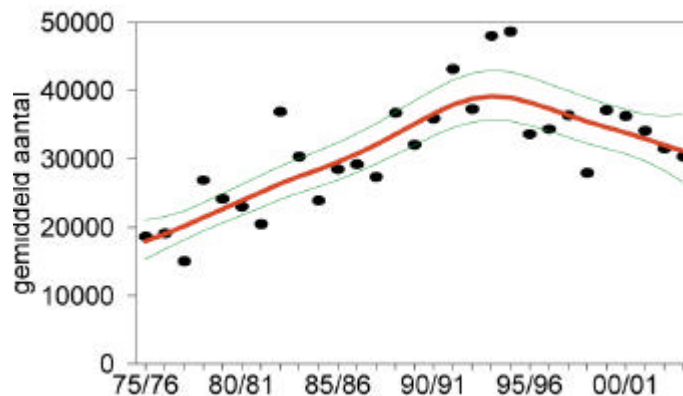
Alleen in het Waddengebied en Deltagebied.

Verspreidingskaart rotgans

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland: De omvang van de rotganspopulatie is dramatisch achteruitgegaan in 1930-1940. Een spectaculair herstel vond plaats vanaf 1972. In 1960-1970 waren er in Nederland slechts ongeveer 5.000 rotganzen. In 1970-1980 groeide het aantal overwinteraars met jaarlijks 11% en in 1980-1990 met 2%. Rond 1995 begon de populatie weer af te nemen ten gevolge van jaar op jaar slechte reproductie in de arctische broedgebieden.

Aantalsontwikkeling rotgans

Recente ontwikkelingen: De Nederlandse populatie van de rotgans laat sinds 1981 (1981-2003) een matige toename zien. Over de meest recente periode 1995-2003 neemt de populatie matig af.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig
Het verspreidingsgebied van de rotgans is in de laatste decennia niet wezenlijk veranderd.

Beoordelingsaspect populatie: gunstig
In de laatste tien jaar is sprake van een significante afname van het aantal rotganzen, waarbij het aantal gezakt is tot 7% onder de draagkrachtschatting van 36.500 vogels. Dit zou in principe tot de categorie 'matig ongunstig' leiden. Aangezien echter duidelijk is dat de oorzaak van de achteruitgang in de arctische broedgebieden ligt, wordt de populatie in Nederland toch als gunstig beoordeeld.

Beoordelingsaspect leefgebied: gunstig
De omvang en de kwaliteit van geschikt leefgebied voor de rotgans nemen in ons land niet wezenlijk af.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: matig ongunstig
De slechte broedresultaten van de rotgans in de hoogarctische broedgebieden zijn zorgwekkend en kunnen tot nu toe niet verklaard worden.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 36.500 vogels (seizoensgemiddelde).

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud van een populatieomvang van 36.5000 vogels (de draagkrachtschatting) komt neer op een gunstige staat van instandhouding.

Oordeel: gunstig

Beoordeling Staat van Instandhouding		
Aspect	1981	2004
Verspreiding	gunstig	gunstig
Populatie	gunstig	gunstig
Leefgebied	gunstig	gunstig
Toekomst	gunstig	gunstig
Eindoordeel	gunstig	gunstig

6. Bronnen

- Bos D. 2002. Grazing in coastal grasslands. Brent Geese and facilitation by herbivory. PhD Thesis, University of Groningen, Groningen.
- Bos D. & Stahl J. 2003. Creating new foraging opportunities for Dark-bellied Brent *Branta bernicla* and Barnacle Geese *Branta leucopsis* in spring - insights from a large-scale experiment *Ardea* 91 (2): 153-166.
- Ebginge B.S. & Boudewijn T. 1984. Richtlijnen voor het beheer van Rotganzen in het Nederlandse Waddengebied. RIN-rapport 84/4. RIN, Leersum.

- Ebbinge B.S., Müskens G.J.D.M., Oord J.D., Beintema A.J. & van den Brink N.W. 2000. Stuurbaarheid van ganzen door verjaging en flankerende jacht rondom het ganzenopvanggebied Oost-Dongeradeel (Friesland) in 1999-2000. Alterra-rapport 128. Alterra, Wageningen.
- Esselink P. 2000. Nature management of coastal salt marshes. PhD Thesis, University of Groningen, Groningen.
- Koffijberg K. & Günther K. 2005. Recent population dynamics and habitat use of Barnacle Geese and Dark-bellied Brent Geese in the Wadden Sea. In: Blew J. & Südbeck P., Migratory birds in the Wadden Sea 1980-2000. Wadden Sea Ecosystem 20. CWSS/TMAG/JMMB, Wilhelmshaven.
- Koffijberg K., Voslamber B. & van Winden E. 1997. Ganzen en zwanen in Nederland: overzicht van pleisterplaatsen in de periode 1985-94. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Koffijberg K., Blew J., Eskildsen K., Günther K., Koks B., Laursen K., Rasmussen L.M., Potel P. & Südbeck P. 2003. High tide roosts in the Wadden Sea. A review of bird distribution, protection regimes and potential sources of anthropogenic disturbance. Wadden Sea Ecosystem 16. CWSS/TMAG/JMMB, Wilhelmshaven.
- Kowallik C. 2002. Auswirkungen von Windenergieanlagen, Straßen und Gebäuden auf die Raumnutzung von Nonnengänsen und ein Prognose-Verfahren zur Konfliktbewertung. Doctoraalverslag, Carl von Ossietzky Universität Oldenburg, Oldenburg.
- Madsen J. & Fox A.D. 1995. Impacts of hunting disturbance on waterbirds -a review. Wildl. Biol. 1: 193-207.
- Madsen J., Cracknell G. & Fox A.D. (eds) 1999. Goose populations in the western Palearctic: a review of status and distribution. 'wetlands' International Special Publication 48/NERI, Wageningen/Rønde.
- Schreiber M. 2000. Windkraftanlagen als Störquellen für Gastvögel. In: Winkelbrandt A., Bless R., Herbert M., Kröger K., Merck T., Netz-Gerten B., Schiller J., Schubert S. & Schweppe-Kraft B. (eds), Empfehlungen des Bundesamtes für Naturschutz zu naturschutzverträglichen Windkraftanlagen. Bundesamt für Naturschutz, Bonn-Bad Godesberg.
- Spaans B. 1987. Aanbevelingen voor het beheer van het cultuurgrasland van Zeeburg (Texel) om de opvangcapaciteit voor rotganzen in het voorjaar te maximaliseren. Intern rapport 87/1. Rijksinstituut voor Natuurbeheer Arnhem.
- Spaans B. & Postma P. 2001. Inland pastures are an appropriate alternative for salt-marshes as a feeding area for spring-fattening Dark-bellied Brent Geese *Branta bernicla*. Ardea 89: 427-440.
- Stahl J., Bos D. & Loonen M.J.J.E. 2002. Foraging along a salinity gradient – the effect of tidal inundation on site choice by Dark-bellied Brent *Branta bernicla* and Barnacle Geese *B. leucopsis*.
- Ardea 90: 210-212.
- Stock M. 1993. Studies on the effects of disturbances on staging Brent Geese: a progress report. Wader Study Group Bull. 68: 29-34.
- Stock M. 1994. Auswirkung von Störreizen auf Ethologie und Ökologie von Vögeln im Wattenmeer. Diss. Univ. Osnabrück. Verlag Shaker, Aachen.

- Stock M. & Hofeditz F. 2000. Der Einfluss des Salzwiesen-Managements auf die Nutzung des Habitats durch Nonnen- und Ringelgänse. In: Stock M. & Kiehl K., Salzwiesen der Hamburger Hallig. Schriftenreihe Nationalpark Schleswig-Holsteinisches Wattenmeer, Heft 11: 43-55.